

קולנוע

סרטים

גולן בדרך

אל השמש

על מנחם גולן אפשר לומר הרבה דברים לא סימפטיים, ולמען האמת, רובם נאמרו כבר. אבל זכות אחת אין לשלול ממנו: הוא עשה למען תעשיית הסרטים הישראלי לית יותר מכל אדם אחר. הוא ידע בעבר ימים טובים והוא ידע הרבה מאוד ימים רעים, אולם על אף כולם ולמרות הכל, המשיך לעשות סרטים.

אמנם, הוא ניסה לא פעם לדגודג את הקהל שלו בקילשון ולגררו לו התרגשות במהלומות מחבת על הראש, אך יחד עם זאת, היה בין יחידים הסגולה שהעזו לגעת בבעיות אקטואליות (למשל בעיית העלייה בפורטוגה) וזאת למרות שבענף הסרטים בארץ סבורים שהמציאות הישראלית נועדת להימחק, במקרה הטוב ביותר, לספק בדיחות מפוקפקות לבדיהקולנוע, אבל לא ליותר מזה.

בכל פעם שמראיינים אותו, לפני בכורה חדשה, ולא חשוב כמה סרטים עשה כבר, נוהג גולן לומר שבעיניו — זה סירטו הראשון. לעתים, זה נשמע כמליצה מסחרית, אולם כשהוא אומר זאת על בריחה אל השמש, יש בכך לא מעט מן האמת. זו הפעם הראשונה שסרט ישראלי אינו נעשה כלל בארץ, לא הצילומים, לא

עיסקת המלון לא יצאה אל הפועל. נתן אל חזר לקנדה. עם התמוטטות חברת הישקעות של ברני קורנפלד, אי.א.א.א. שנתן החזיק במניותיה, איבד גם את כל הונו ותסכנותיו. הוא המשיך להצטיין כסוכן ביטוח, אך משהו התערער בתוכו. היו אלה אולי פעולות השכנוע של שליחי הסוכנות שניהלו תעמולה למען חזרתם של יורדים לארץ ששכנעו אותו. נתנאל מאירוביץ' החליט לחזור. הוא היה משוכנע שלו, יליד הארץ, בן אחרון הי"בלי"ויים, המכיר כל מי ומה במדינה, שכמה מאחיו תופסים עמדות בכירות, לא יהיו בעיות קליטה, וכך, בפסח האחרון הגיע לארץ.

לאשתו נתן מעמד של עולה חדשה, לו עצמו הוענק מעמד של תושב חוזר.

כרטיס חבר

בהסתדרות

תנאל מאירוביץ' לא רצה הרי דירה בת שלושה חדרים, מכניית וולבו עם מיספר לבן, ומישרה עם משכורת גבוהה. הוא ביקש את הסייע הראשי שוני הניתן לכל תושב חוזר: הלואה של כמה אלפי ל"י, ועבודה כדי שיוכל לפרנס את עצמו.

אחרי ימי השהיה הראשונים במלון שכר לעצמו דירה בשכר של 600 ל"י לחודש בצפון תל-אביב, יצא אל שוק העבודה כדי למצוא תעסוקה. הוא ניצל את כל הקשרים שהיו לו. נפגש באופן אישי עם אנשים כמו עוזי נרקיס, אשר ידלין ומאיר עמית, מנכ"ל כור, כולם הבטיחו לסייע בקליטתו מחדש. לצורך זה אפילו חידש את כרטיס החבר הישן שלו בהסתדרות. ניסו להפעילו במקצועו — כסוכן ביטוח. אבל נתנאל למד מהר שהארץ אינה עוד אותה ארץ שעזב. הוג מכריו מבני הישוב הישן הצטמצם. חוץ מזה, לכולם כבר היה ביטוח. הוא ניסה לקבל עבודה משרדית בה יוכל למצוא שימוש לידע שלו בעסקי ביטוח — אולם נדחה בלך ושוב.

בינתיים הלך כספו ואול, הוא ניסה ל-קבל ממשדד הקליטה השתתפות מקובלת בתשלום שכר הדירה לעולים חדשים, היה נאלץ לכתת רגליו ימים רבים עד ש-קיבל השתתפות בסכום של 150 ל"י ל-חודש. ניסה לקבל הלואה מקרנות עולי הארצות האנגלו סכסיות ונדחה. תוך זמן קצר הבחינו הוא ואשתו שהם מהווים מיסדר, שאיש אינו רוצה בהם כאן.

בדרך

למוסד הסגור

תכן והיה מתגבר על משבר הקלי-טה הראשונים לולא ההתכרות מצד משפחתו. בנו, רפי, גרסטנר (גרשושו של נתנאל נישאה לתעשיין יונה גרסטנר) מנהל מחלקה באמפי"א, סרב, לדבריו, לראותו. אחיו הגדולים שנתנו בחיים, היו קשיי שים מדי מכדי לסייע לו. ילדיהם היו טרודים בעסקיהם. האח היחיד שתלה בו תקווה, עמי זכאי מאירוביץ', מנהל המשק בבנק לאומי, התנכר לו, לדבריו, גם הוא. "הייתי צריך לצלצל אליו למישר עשרות פעמים ותמיד היתה המזכירה אומרת לי שהוא עסוק" סיפר נתנאל, "אפילו לא הזמינו אותי ואת אשתי פעם אחת לצרוח חת. כל אלה שהייתי נפגש איתם בבקשה לעזור לי להסתדר בעבודה, היו משתורמים: מה, זה, אחיך לא יכול לסדר לך עבודה?"

הגיבור והיאוש עשו את שלהם. אשתו החליטה שהיא רוצה לחזור לדרום-אפריקה. נתנאל ניסה להשיע עליה להתאזר בסבלנות. פרצו ביניהם מריבות על רקע זה. יום אחד נתקפה האשה בהתמטטות עצבים, נלקחה למוסד בבתיים. כששיח ריה משם עלתה מיד למטוס הראשון ש-לקח אותה לדרום-אפריקה. השבוע, יצא נתן מאירוביץ' בעקבותיה.



ג'וזפין צ'אפלין

אחותה הצעירה של ג'רלדין ובתו של צ'ארלי הליצן לדורות, בתפקידה הראשי הראשון בקולנוע, כצעירה יהודיה המתחנת עם אהובה, סטודנט יהודי לרפואה, בלילה האחרון לפני שהוא צריך לעלות לארץ. השלטונות מונעים את יציאתו והשניים מצטרפים לקבוצת מחתרת.

המתרחשות בעיר, בתוך ברלין, ואילו את יערות העד של רוסיה — במרחבי נורווגיה.

לתוך הנופים הללו ריכז גולן כמה שחקנים בעלי שם בינלאומי לא מבוטל. לורנס הארווי מגלם דמות של מייג'ור במיטרה-החשאית שמתפקידו למנוע על-ייתם הבלתי חוקית של היהודים לארץ. ג'ק הקינס הוא סופר שכתבו אסורים על-ידי המיפלגה. לילה קדובה, בובולינה המפורסמת מזרבה היווני, היא אשה למורדת סבל שבילתה כבר עשר שנים מאחורי סורגים ובריח, בגילגול קודם של המישטר, בגלל פליטת פה מיותרת, ועתה היא רוצה להתחיל את חייה מחדש, אבל בישראל.

ג'וזפין צ'פלין, בתו של צ'ארלי ואחותה של ג'רלדין, היא בתה של קדובה, רי-אהובתו של יהודה ברקן, המגלם סטודנט לרפואה המגורש ביום בחינות-הסיום מן האוניברסיטה, על שהגיש בקשה לעלות לישראל, שם נמצאת כבר אמו. ג'ון איירלנד, שחקן אמריקאי בעל נסיון של עשרות שנים בקולנוע, הוא הטייס, גיבור-לאומי לשעבר שנדחק לקרן-זווית בגלל דעותיו הפוליטיות. הוא מתכנן את חטיית המטוס.

ואילו יהודה אפרוני הוא צלם עלוב נפש, המתגלה בסוף כחוליה החלשה מכולם. בהופעה קצרה, שהיא אולי המבריקה ביותר בסרט, השחקן הבריטי קלייב רוויל, מי שהיה פייגין המקורי באוליבר, מגלם



מעמד הסיום של "הבריחה אל השמש": ג'וזפין צ'פלין ברכבת הנרי שאת את סמל הפטיש והמגל (זו אחת הפעמים הבודדות בסרט שמקום ההתרחשות נרמז כברית-המועצות). יוצאת בדרך לישראל, לורנס הרווי (משמאל), כשומר מבשר לה שחננו את היהודים. "הם יחיו", הוא אומר. תשובתו: "כן, אבל בבית-סוהר."

העולה

העריכה ולא הקלטת-הקול. מרבית השחקר נים הראשיים הם זרים, והסרט אינו דובר אפילו עברית. ולמרות הכל זהו סרט ישראלי, ונושאו אקטואלי מאוד בשנה האחרונה.

כי סיפורם של שמונה היהודים המנסים לעלות לישראל ונתקלים בהתנגדות הפערי לה של השליטון בארצם, קרוב מאוד לנסיון החטיפה של מטוס סובייטי על-ידי קבוצת יהודים, מעשה שבעקבותיו באו משפטי-לנינגרד המפורסמים. ואמנם, הי כונה היתה, במקור, לקרוא לסרט משפטי לנינגרד. משום-מה, ואולי כדי להקנות לענין משמעות כלל אנושית, הוחלט לא להזכיר כל שם של מקום, ואין איש מצביע כאן בפירוט על העובדה שמדובר ביהודים מרוסי-הסובייטית. אולם לכל מי שרוצה את האותיות הקיריליות, ומבחין במכוניות תוצרת ברית-המועצות או בסמל הפטיש והמגל על קרונות הרכבת, מקום ההתרחשות ברור בהחלט.

וכאן טמונה בעצם הסיבה לכך שהסרט לא צולם כלל בארץ. וכי כיצד אפשר היה למצוא בארץ עיר הדומה, אמנם לא ב-פרטים, אבל לפחות כמבט כללי, לעיר רוסית קפואה בחורף קשה. או ליערות מושלגים רחבי ידיים? על מנת למצוא אתרים לצילום, נדד גולן יחד עם מנהליר האמנות קולי סנדר, בכל רחבי אירופה, ולבסוף, כנראה גם בהשפעת שותפיו הי שונים להפקה, הוחלט לצלם את הסצינות



כל אנשי גולן

מנחם גולן (נחפו קדימה) עם חברות שחקניו באחד מאתרי-הצילום בנורווגיה, שם הצליח למצוא שלג ויערות עבותים, הנוף שהיה דרוש לו לתיאור בריחתם של זוג הסטודנטים היהודיים. את הרקע העירוני להתרחשות, מצא דווקא בברלין, שם גילה כנטייה בעלת מיגדלים הדומים בכל לכנטייה רוסית טיפוסית כמוסקבה, וצילם בה את רוב רובו של הסרט.